

A dramatic painting of a medieval castle on a hill. The castle features tall, square towers with battlements and crenellations. A path leads up the hillside towards the castle. In the foreground, there is a stone wall and a small building with a tiled roof. The sky is cloudy, and the overall tone is somber and atmospheric.

VIIMEINEN
ABENSERRAGI

François-René de
Chateaubriand

Viimeinen Abenserragi

François-René de
Chateaubriand

Viimeinen Abenserragi

Suomennos Hannu Salmi

Esipuhe H. K. Riikonen

FAROS

Alkuteos: *Les aventures du dernier Abencérage*, 1826

Kiitos avusta Jaakko Hämeen-Anttilalle ja
Arto Rintalalle.

Toinen painos, 2018

ISBN 978-952-5710-43-4 (painettu kirja)

ISBN 978-952-5710-75-5 (e-kirja)

© Hannu Salmi, H. K. Riikonen & Faros-kustannus Oy

Faros-kustannus Oy

www.faroskustannus.fi

Sisällys

Chateaubriand ja Espanja, <i>H. K. Riikonen</i>	7
<i>Viimeinen Abenserragi</i>	17

Chateaubriand

ja Espanja

Volter Kilven romaanissa *Kirkolle* (1937) Albert-poika miettii kotonaan olevaa ”suurta sidottua kuvalehtikirjaa”, jossa on kuvia oudoista maista ja ihmeellisistä metsistä. Kirja on ruotsinkielinen ja sen nimenä on ”Atala”. Sen kuvista Albert on voinut seurata ”kalvasta nuorukaista ja neitoa, ihanaa kuin riutumus heidän haikealla matkallaan salaperäisessä maailmassa”. Teoksen luonnehdinta jatkuu samansuuntaisesti usean rivin verran tuoden esille koko romanttisen sanaston ja aihepiirin.

Kilven romaanissa ei maailmankirjallisuuden merkkiteoksia nimeltä muuten mainita, joten on kiinnostavaa, että juuri François-René de Chateaubriandin (1768–1848) *Atala* tuodaan esille. Chateaubriand ei ollut Suomessa mitenkään tuntematon 1800-luvulla,

johon aikaan *Kirkolle*-romaanin tapahtumat sijoittuvat. Vuosisadan kuluessa Chateaubriandista oli useita mainintoja suomalaisissa lehdissä. Ruotsinnosten ohella hänen teoksiaan voitiin lukea myös suomeksi. *Atalasta* ilmestyi 1800-luvulla kaksikin suomennosta, Into N.:n (= I. K. Inha) vuonna 1884 ja Uuno Helven (= Uuno Varis) vuonna 1898. Tässä uutena suomennoksena julkaistava *Viimeinen Abenserragi* ilmestyi ensimmäisen kerran suomeksi J.J.M.:n, myöhemmin slavistina tunnetun Jooseppi Julius Mikkolan kääntämänä otsikolla *Viimeisen Aabenserraagin vaiheet* vuonna 1884. Inhan ja Mikkolan käännökset *Valvojassa* (1885) arvostellut O. H-nen (= Onni Hannikainen) piti niitä voittona suomalaiselle kirjallisuudelle, vaikka hän huomauttikin eräistä kielellisistä seikoista. Sittenmin Chateaubriandia on suomennettu kohtuullisen paljon: *Atala* vielä kaksikin kertaa (1912, 2003), *René* (2006) ja alkuosa laajasta teoksesta *Muistoja haudan takaa* (2006). Suomen kirjailijoista Chateaubriand vaikutti esimerkiksi Fredrik Cygnaeukseen, jonka runo ”Den gamle kriste skalden” ilmentää innostusta Chateaubriandin *Génie du christianisme* -teosta kohtaan.

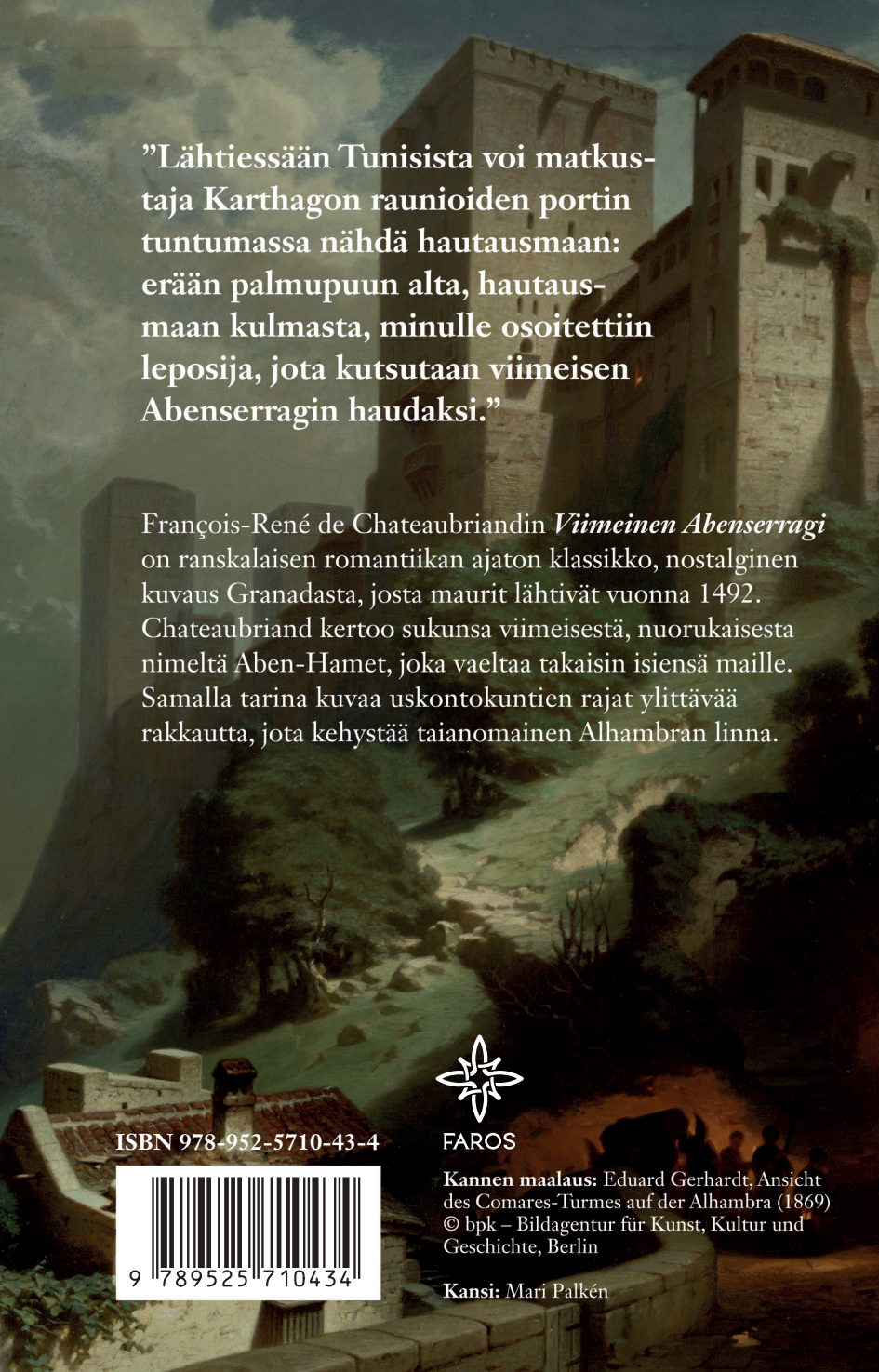
Chateaubriandin *Viimeinen Abenserragi* (alkuteos *Les Aventures du dernier Abencérage*, 1826) liittyy romantiikan aikana lisääntyneeseen kiinnostukseen Espanjaa kohtaan. Varsinkin protestanttisessa Euroopassa Espanja oli reformaatiosta lähtien saanut sangen negatii-

visen kuvan. Maa ja sen kulttuuri yhdistettiin jesuiittoihin, inkvisitioon, valloituspolitiikkaan ja jopa liioiteltuihin seuraelämän muotoihin ja liialliseen kunnianhimoon. Saksassa muutos tapahtui etenkin J. G. Herderin ansiosta tämän kiinnitettyä kansanrunoudentutkimustensa yhteydessä huomiota Espanjaan mutta samalla myös Espanjassa olleiden arabien kulttuuriin. 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa ilmestyi myös merkittäviä käännöksiä espanjalaisesta kirjallisuudesta. Kiinnostusta Espanjaa kohtaan lisäsi erityisesti amerikkalaisen kirjailijan ja historioitsijan Washington Irvingin teos *The Tales of Alhambra* (1832). Sitä luettiin ruotsinkielisenä käännöksenä Suomessakin, mitä osoittaa teoksen ja kirjailijan nimen mainitseminen Runebergin *Jouluillassa*. Suomeksi teos ilmestyi ensimmäisen kerran 1880 R. Mellinin kääntämänä. Hyvin merkitykselliseksi osoittautui myös toisen amerikkalaisen historioitsijan, W. H. Prescottin hieman myöhemmin ilmestynyt teos *History of the Reign of Ferdinand and Isabella the Catholic* (1838). Mutta merkityksellinen oli myös runoilija Byron, jonka teoksilla oli huomattava vaikutus kautta Euroopan 1900-luvulle saakka – James Joycen *Odyssseusta* myöten. Byronin tunnetuimpiin teoksiin kuuluu runoeepos *Don Juan* (1819–1824), jonka sankari on Sevillassa syntynyt espanjalainen.

Espanjalaisaiheet tulivat sittemmin Ranskan kirjallisuudessa esille etenkin Théophile Gautier'n, Prosper

Meriméen ja Victor Hugon teoksissa. Näitä myös suomalainen tutkimus tarkasteli 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa: esimerkiksi Kasimir Lönnbohm (Leino) Merimée-väitöskirjassaan (1895), J. V. Lehtonen väitöskirjassaan Gautier'n runoaiheista (1913) ja yliopiston ranskan kielen lehtori Jean Poirot Hugo'ta ja eräitä muita käsittelevässä tutkielmassaan helsinkiläisessä *Neuphilologische Mitteilungen* -aikakauskirjassa (1901). Chateaubriand oli kuitenkin mainittuihin ranskalaisiin kirjailijoihin verrattuna varsin varhainen, sillä hän oli saattanut *Viimeisen Abenserragin* valmiiksi jo 1810, joskin hän julkaisi sen vasta 1826. Teoksessa tulevat esille Ranskan ja Espanjan konfliktit, jotka olivat aktuelleja myös kirjoitusajankohtana, mikä omalta osaltaan vaikutti kirjailijan päätökseen olla julkaisematta teosta heti sen valmistuttua.

Espanjan historian tapahtumista huomio kiinnittyi erityisesti arabien karkotukseen vuonna 1492. Viimeinen Granadaa ja sen upeaa Alhambraa hallinnut arabi, Boabdil, ja hänen lähtönsä Marokkoon koettiin kirjallisestikin kiehtovaksi aiheeksi. Asiaan olivat paneutuneet erityisesti ranskalainen Jean-Pierre Claris de Florian teoksessaan *Précis historique sur les Maures d'Espagne* (1791), joka tarjosi materiaalia Chateaubriandille, sekä Washington Irving ja W. H. Prescott mainituissa teoksissaan. Aihetta on Suomen kirjallisuudessa käsitellyt Larin-Kyösti runossaan ”Viimeinen mauri” (kokoel-

”Lähtiessään Tunisista voi matkustaja Karthagon raunioiden portin tuntumassa nähdä hautausmaan: erään palmupuun alta, hautausmaan kulmasta, minulle osoitettiin leposija, jota kutsutaan viimeisen Abenserragin haudaksi.”

François-René de Chateaubriandin *Viimeinen Abenserragi* on ranskalaisen romantiikan ajaton klassikko, nostalginen kuvaus Granadasta, josta maurit lähtivät vuonna 1492. Chateaubriand kertoo sukunsa viimeisestä, nuorukaisesta nimeltä Aben-Hamet, joka vaeltaa takaisin isiensä maille. Samalla tarina kuvaa uskontokuntien rajat ylittävää rakkautta, jota kehystää taianomainen Alhambran linna.

ISBN 978-952-5710-43-4

9 789525 710434

FAROS

Kannen maalaus: Eduard Gerhardt, Ansicht des Comares-Turmes auf der Alhambra (1869)
© bpk – Bildagentur für Kunst, Kultur und Geschichte, Berlin

Kansi: Mari Palkén